

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-142>

УКД 657

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗА ПРЕТЕНЗІЯМИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

ORGANIZATION OF ACCOUNTING FOR CLAIMS: DOMESTIC AND FOREIGN EXPERIENCE

Шепель Тетяна Павлівнакандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9006-7361>**Ніколаєва Віра Костянтинівна**студентка,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-6555-2699>**Shepel Tetiana, Nikolaieva Vira**

Lviv Polytechnic National University

Організація обліку за претензіями є важливою складовою ефективного функціонування підприємств у сучасних економічних умовах. У статті проведено всебічний розгляд ключових аспектів ведення обліку претензій, ґрунтуючись на глибокому аналізі як вітчизняного, так і зарубіжного досвіду, що дозволяє в свою чергу виокремити найбільш ефективні підходи до його реалізації. Доволі часто на підприємстві виникають ситуації в силу різноманітних і різнобічних причин, коли контрагенти в повній мірі не дотримуються умов договору (угоди), що у кінцевому результаті може привести до нанесення збитків. Задля недопущення таких варіацій запропоновано підходи щодо відшкодування збитків із проведення претензійно-позовних робіт. Окрему увагу приділено вивченню методичних підходів до організації обліку претензій, на основі яких розроблено та запропоновано перспективні напрями його подальшого вдосконалення з урахуванням сучасних вимог управління та облікової політики підприємств. Отримані результати мають вагоме практичне значення, оскільки їх можна ефективно застосувати для вдосконалення та оптимізації процесу управління претензіями на підприємствах.

Ключові слова: претензії, управління претензіями, організація обліку претензій, постачальник, відшкодування збитків.

In modern business conditions, claims accounting is an important component of the effective functioning of enterprises. Correct and skillful organization of claims and claims accounting is a key element in ensuring sustainable financial stability and efficiency of enterprises. The scientific study highlights current issues regarding the organization and improvement of both claims and claims accounting. It is when taking into account and strengthening targeted and sustainable measures, the importance of effective and management of economic and business risks, and the correct organization of loss accounting, that the factors that ensure the financial stability of the enterprise are highlighted. This study also considers the impact of automated digital transformation on claims management. An in-depth analysis of both domestic and foreign experience in accounting for claims and their pre-trial and judicial proceedings is conducted. Accounting and methodological approaches to organizing and maintaining claims accounting are considered and proposals for promising areas for its further improvement are provided. The study takes into account modern management requirements and accounting policies of the enterprise, emphasizing the importance of aligning loss accounting practices with global standards. By implementing improved loss accounting strategies, companies can improve financial control, minimize potential losses, and increase overall operational and financial efficiency. The study emphasizes the need to integrate modern technology solutions and adapt international best practices to create a more sustainable and transparent claims management system. Insurance claims can vary greatly, each with different accounting procedures. Understanding these differences is important for accurate financial reporting. Here, we examine accounting practices for three common types of insurance claims: property damage, business interruption, and liability claims. The implementation of CRM, Financial Services Cloud, and Experience Cloud has enabled the automation of claim submission and processing, which has helped reduce the number of associated errors during manual scanning and speed up claim processing. The results obtained in our study are of practical importance, as they can be effectively applied to improve and optimize the claims process.

Keywords: claims, claims management, claims accounting organization, supplier, damage compensation.

Постановка проблеми. У процесі господарської діяльності підприємства постійно співпрацюють із постачальниками, укладаючи договори (угоди) на поставку сировини, матеріалів, обладнання чи надання послуг. Однак, порушення договірних умов, зокрема несвоєчасне постачання, неналежна якість продукції або невідповідність обумовленим характеристикам, можуть спричинити подання претензій. Внаслідок цього, підприємства змушені витратити додаткові ресурси на вирішення спірних питань, що негативно впливає на їхню операційну діяльність та фінансову стабільність.

Сьогодення розвитку економіки диктує нам нові виклики щодо ефективного управління претензіями і набуває особливої актуальності. Несвоєчасне або неефективне регулювання претензій може призвести до фінансових втрат, порушення виробничих процесів, зниження довіри до постачальників і погіршення ділових відносин. Відсутність чіткої системи обліку претензій та недостатня правова регламентація їхнього врегулювання, ускладнюють процес контролю за виконанням договірних зобов'язань. Відтак, постає необхідність удосконалення механізмів обліку та управління претензіями, що сприятиме мінімізації господарських ризиків і підвищенню ефективності діяльності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання сутності претензій та відображення їх обліку досліджували багато вітчизняних вчених-науковців, зокрема, такі як: Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. [1], Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г. [2], Пеняк Ю. С. [3], Бондар І. Ю., Чаюн І. Ю., [7], Садовська І. Б. [8], Букало Н. А. [13], Левченко О. П. [14].

Формулювання цілей статті. На основі результатів проведеного дослідження запропонувати практичні рекомендації щодо організації обліку претензій та страхових претензій суб'єктів господарювання у порівнянні процесійно-претензійних вітчизняних та зарубіжних відмінностей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Правильне і ефективне управління претензіями у сучасних умовах господарювання є важливим інструментом забезпечення стабільної та безперебійної діяльності підприємств. Претензії можуть виникати внаслідок процесійних невиконань або ж неналежних в повній мірі виконання договірних зобов'язань постачальниками, що призводить до фінансових втрат, порушень виробничих процесів і погіршення ділових відносин. Вчасне вияв-

лення та врегулювання претензій є необхідною складовою раціонального управління ризиками та підтримання партнерських взаємовідносин [1].

Підприємству, задля ефективного та успішного захисту своїх інтересів при виникненні різного роду конфліктів, форс-мажорних обставин, необхідно спрямувати та налагодити процедуру приймання товарно-матеріальних цінностей як від постачальника, так і від транспортної організації, котра безпосередньо здійснює обслуговування.

Перевізнику у свою чергу, у пункті призначення, необхідно здати вантажі вантажоодержувачу згідно товарно-транспортної накладної (ТТН). У разі виникнення розбіжностей, певних обставин, ситуацій що стосуються псування або ж пошкодження вантажу, що є підставою для повної матеріальної відповідальності, оформляється Акт (зазначаються, наприклад, невідповідність між найменуванням товару, його вагою, кількістю місць вантажу відповідно із тими даними, котрі безпосередньо зазначені у ТТН, або ж факт пошкодження вантажу, упаковки) [2].

Рекомендаційним моментом для завершення приймання ТМЦ є запрошення представника постачальника. У разі коли представник не з'являється, тоді перевірка (контроль) щодо якості, кількості товарів, проводиться обізнаним експертом. Наступним етапом є приймання продукції. Учасники цього процесу підписують (із внесенням своїх зауважень) Акт, в якому зазначаються як фактична якість так і комплектність продукції, товарів, цінностей [3]. Відповідно, до Акту додаються: копії документів (супровідних) або ж порівнювальні відомості; квитанції станції (порту) призначення про перевірку (контроль) ваги, маси, вантажів; пломби від тарних місць, в котрих було виявлено певні нестачі; транспортні документи (накладні); інші документи, котрі безпосередньо свідчать про нестачі, втрати, псування, розкрадання із зазначеними причинами їх виникнення.

Варто зазначити, щодо терміну приймання цінностей та оформлення документів від іногороднього постачальника, то він становить – 20 днів, місцевого – 10 днів після надходження ТМЦ. Щодо продукції, швидкого псування, то така продукція має бути прийнята протягом доби від часу її надходження у складське приміщення [14]. Слід зауважити, важливим моментом є те, що продукція, щодо якої виставляються претензії, має зберігатися на складі підприємства окремо

від іншої продукції за котрою вже провели складський облік.

Отже, при встановленні фактів невідповідностей щодо пошкодження матеріальних цінностей при їх транспортуванні – складається первинний документ (Акт), котрий є підставою для складання «Акта списання пошкоджених товарів». Для відображення операцій щодо списання товарів, у бухгалтерському обліку, слід керуватись методологічними засадами формування інформації в обліку П(с)БО № 9 «Запаси» (про запаси і розкриття її у фінансовій звітності) [4].

Слід відмітити, на витрати підприємства звітного періоду. списується сума, на яку первісна вартість товарів (запасів) перевищує чисту вартість їх реалізації. Щодо вартості повністю втрачених або зіпсованих товарів (запасів), то така сума, також списується на витрати підприємства. Якщо виявлено втрати або нестачі на підприємстві, псування або ж цілковите знищення матеріальних цінностей, товарів, щодо прийняття рішення по винних особах, то відображаються вони в обліку на відповідних позабалансових рахунках. Коли ж винну особу встановлено, безпосередньо відшкодовуються втрати, і відповідно сума відшкодування винними особами може бути зарахована до складу дебіторської заборгованості і доходів звітного періоду підприємства. [7]. Щодо вартості повністю пошкоджених ТМЦ під час їх транспортування, то відносяться такі суми на витрати звітного періоду в періоді складання відповідного «Акту списання ТМЦ. При встановленні винних осіб, котрі повністю відшкодували витрати у підприємства виникає – дохід.

Розмір збитків, його визнання і визначення, здійснюється із відповідністю до Постанови «Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей» (із змінами та доповненнями) [5]. Зауважимо, саме через проведення процедур з незалежної оцінки із правилами, відповідно до національних стандартів оцінки – визначають розмір завданих збитків від пересортиці, нестач, знищення та розкрадання матеріальних цінностей. Збитком слід розуміти – витрати, понесені господарською стороною, пошкодження або ж втрати її майна, а також не одержані нею відповідні доходи.

Сьогодні нам диктує впровадження правових засад щодо здійснення оцінки майна підприємства, власне його майнових прав та національних стандартів оцінки. Захист інтер-

есів держави та господарюючих суб'єктів щодо оцінки їх майна, їх прав, зокрема (майнових) та використання їх результативності, слугує Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [6]. Як приклад, якщо на підприємстві встановлено факт пошкодження ТМЦ, то першочергово підприємству необхідно провести незалежну оцінку збитку, яку здійснює безпосередньо оцінювач. Зробивши відповідні висновки з незалежної оцінки збитку, складається «Звіт про оцінку майна підприємства», котрий містить – оцінену відповідну суму завданих збитків. Таким чином, дохід підприємства відповідно збільшується в розмірі оціночної вартості пошкоджених ТМЦ.

Дослідженням встановлено, щодо майнових розбіжностей, невідповідностей і суперечок між підприємствами котрі мають форсмажорні ситуації, можуть бути вирішеними у такий спосіб: із підприємством поновляють майнові права партнерів, не чекаючи формування претензії; із підприємством задовольняють письмову претензію; кінцеве рішення щодо майнових розбіжностей приймається судовими органами [8].

Зауважимо, розмір завданої виявленої фактичної шкоди (якщо це сталося з провини та неухважності перевізника), відповідно до Цивільного Кодексу України, стаття 924, саме перевізник цілковито відповідає за псування, за нестачу, втрату, пошкодження вантажу, перевезення вантажу, пошти, багажу, посилок [9]. Отже, претензія – це спосіб захисту, певний шлях, порушених майнових прав господарюючого суб'єкта у порядку досудового вирішення і врегулювання спорів.

Підставою для обліку втрат від псування ТМЦ є первинний документ – «Акт списання пошкоджених товарів». Формування та складання претензії – це суб'єктивне право, а не обов'язок юридичної особи. На підставі «Акта списання пошкоджених товарів підприємства», його собівартість списується на витрати звітного періоду підприємства. Щодо доходів, то визначаються вони у сумі оціночної вартості майна підприємства, незалежно від факту отримання чи неотримання компенсаційних сум від матеріально-відповідальної особи [8].

Існують певні Правила перевезень вантажів котрі регулюють «Порядок та строки оформлення документів (супровідної документації) при пошкодженні вантажу». Дослідженням встановлено, із урахуванням статей, а саме 187, 188 ПКУ у платника подків,

Таблиця 1

Облік розрахунків за претензіями

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Облік претензій у пред'явника – покупця: відшкодуванні збитків		
Отримано товар від постачальника (вартість зіпсованого товару не враховуємо)	281	631
Відображено суму податкового кредиту	641/ПДВ	631
Відображено заборгованість за претензією (вказуємо суму зіпсованого товару із вини перевізника)	374/1	631
Перераховано постачальнику оплату за доставлений товар	631	311
Відшкодовано перевізником витрати (псування товару з вини перевізника)	311	374/1
Отримання штрафних санкцій		
Відображено суму визнаної претензії (штрафні санкції за порушення договірних умов)	374/2	715
Отримано від перевізника (суму штрафних санкцій)	311	374/2
Облік претензій у боржника		
Отримана претензія від постачальника (визнано штрафні санкції за порушенням договірних умов)	948	685
Суму штрафних санкцій перераховано постачальнику	685	311
Облік претензії у пред'явника – покупця: перерахування передоплати		
Перераховано передоплату постачальнику за товар відповідно до договірних умов	372	311
Нараховано податковий кредит з ПДВ	641	644
Оприбутковано оплачений раніше товар від постачальника	281	631
Відображено податковий кредит з ПДВ	644	631
Зараховано заборгованості	631	371
Відображено суму недопоставленого товару (виставлено претензію постачальнику)	374	371
Отримано відповідь постачальника на виставлену раніше претензію про визнання суми боргу і штрафних санкцій	374	715
Відображено податковий кредит з ПДВ за допоставлений товар	644	631
Зараховано заборгованості за недопоставленим товаром	631	374
Отримано суму штрафних санкцій від постачальника	311	715
Списано суму отриманих штрафних санкцій на фінансовий результат	715	791
Облік відшкодування збитків боржником		
Отримано передоплату за транспортування товару	311	681
Нараховане податкове зобов'язання з ПДВ	643/ПДВ	641/ ПДВ
Доставлено товар замовнику	361	681
Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	703	643/ ПДВ
Списано собівартість за транспортні послуги	903	23
Проведено залік заборгованостей	681	361
Відображено по відшкодованих збиткам	949	685
Перераховано грошові кошти (компенсація заподіяних збитків	685	311

Джерело: створено авторами

виникають податкові зобов'язання [10]. Такі зобов'язання виникають на настання дати отримання від перевізника оплати сформованої претензії або ж на дату оформлення «Акта списання пошкоджених матеріальних цінностей підприємства».

Необхідно зазначити, першим етапом із оформлення та нарахування претензії на відшкодування перевізнику (транспортній організації) за пошкоджений товар за умовами договору, угоди, при виявленні (розкрадання, нестачі, знищення (псування) – слід провести відповідні уточнення висновку, щодо виникнення об'єкту оподаткування. Другим етапом є визначення бази оподаткування (ПДВ). Третій етап – врахування усіх передумов та обставин їх виникнення, і недопущення їх у майбутньому [11]. Бухгалтерський облік розрахунків за претензіями висвітлено у табл. 1.

Якщо постачальник не визнає претензії, підприємство-заявник має повне право звернутися до судових органів за захистом і відстоюванням майнових прав і відшкодувань. Можливість звернення до судових органів, сягає терміну дії «позовної давності». Зауважимо, позовна давність – це певний період (проміжок) часу, під час якого господарюючий суб'єкт має повне право на звернення до судових органів для захисту своїх прав, як таких. Загальний термін позовної давності для господарюючих суб'єктів становить три роки. Скорочений термін позовної давності – становить шість місяців і діє в таких випадках: при стягненні штрафу, пені, неустойки; при виявленій нестачі товарних цінностей; при отриманні продукції неналежної якості, відхилення від встановлених стандартів; при очевидному браці у виконанні роботи, котра виконана на умовах договору-підряду [12].

Непередбачувані і водночас несподіяні події, можуть не аби як вплинути на фінансову стабільність бізнесу та його ефективність. Однак, закордонні компанії можуть захистити себе від можливих збитків і ризиків за допомогою страхування. «Страхові претензії» допомагають підприємствам відшкодувати збитки та, завдяки належним бухгалтерським записам, зменшують вплив збиткової події на фінансову звітність [12].

Найчастіше страхування може покривати лише частину загального збитку. Але в деяких випадках страхові доходи можуть перевищувати понесені збитки, що призведе до прибутку.

Ми повинні мати чітку впевненість у тому, що реєструючи страхові претензії, страхова компанія схвалить претензію. Якщо заявку ще не схвалено, має бути висока впевненість, що її буде схвалено. Ключове слово тут – ймовірно, що еквівалентно 75% ймовірності.

Лише коли ми впевнені, що страхову претензію буде схвалено, і це ймовірно, ми можемо врахувати це у реєстраційній книзі страхових випадків. Основною метою реєстрації страхових випадків, це є компенсація збитків, витрат, котрі були понесені внаслідок форс-мажорних обставин [12]. Нижче наведено кілька реальних прикладів того, як записати цей обліковий підхід.

Приклади журнальних записів для страхових вимог, як зазначалося вище, нам слід спочатку переглянути страховий поліс і переконатися, що є достатнє покриття та що страхування покриватиме обставини, пов'язані з подією, яка призвела до збитків.

Приклад: 2 лютого невеликий вибух на одному зі складських приміщень Alfa Company – пошкоджено інвентар, що зберігався на цьому об'єкті. Після розслідування наслідків вибуху компанія встановила, що весь інвентар був знищений і не міг бути проданий навіть на брухт. Компанія визначила, що вартість пошкодженого інвентарю становила 12 000 доларів США. Страхова заява була подана 7 лютого.

Запис у журналі для реєстрації збитку (табл. 1). Першим записом у журналі є визнання втрати.

Таблиця 2

Reporting the loss		
Dr. Loss on Damaged Inventory	12 000	
	Cr. Inventory	12 000
Note: To record the loss of inventory of \$12 000		

Джерело: створено авторами

Примітки до запису: рахунок «Втрати від пошкоджених запасів» є рахунком прибутків і збитків, що відображається у «Звіті про прибутки та збитки підприємства». Дебет у розмірі 12 000 доларів США підтвердив той факт, що компанія Alfa Company зазнала збитків у 12 000 доларів США через аварію.

3 рахунку інвентарю було списано 12 000 доларів США, що вказує на зменшення запасів на 12 000 доларів США після аварії.

Запис у журналі для реєстрації схваленої страхової претензії; при схваленні вимоги страховою компанією, маємо можливість дебетувати готівку або ж страхову дебіторську заборгованість, що утворилася. Але швидше за все, пройде кілька робочих днів, перш ніж страхова компанія надішле чек. Тим часом ми можемо зареєструвати дебіторську заборгованість.

Сценарій 1: страховий виторг менший за збиток. Припустимо, що виручка від поліса становить лише 10 000 доларів (табл. 3).

Таблиця 3

Recording the claim approved by the insurance company			
Dr. Insurance Receivable	10 000		
	Cr. Loss on Damaged Inventory		10 000
Note: To record the insurance proceeds receivable of \$10 000			

Джерело: створено авторами

Примітки до запису: кредит у розмірі 10 000 доларів США до втрати від пошкоджених запасів зменшить початково зареєстровані втрати. Решта 2000 доларів збитку залишиться у «Звіті про прибутки та збитки». Дебет 10 000 доларів США на рахунок страхової дебіторської заборгованості встановлює очікування страхових надходжень.

Коли банк погасить чек на суму 10 000 доларів США, бухгалтерська група Alfa Company дебетує грошовий рахунок для реєстрації надходження готівки та кредитує страхову дебіторську заборгованість, щоб ліквідувати залишок.

Сценарій 2: страховий виторг перевищує збиток. Для цього сценарію припустимо, що страхові надходження становлять 14 000 доларів США (табл. 4).

Таблиця 4

Recording the claim approved by the insurance company			
Dr. Insurance Receivable	14 000		
	Cr. Gain on Insurance Claim		2 000
	Cr. Loss on Damaged Inventory		12 000
Note: To record the insurance proceeds receivable of \$14 000			

Джерело: створено авторами

Примітки до запису: дебет страхової дебіторської заборгованості в розмірі 14 000 доларів США встановлює очікування страхових надходжень. На рахунок «Втрати від пошкоджених товарно-матеріальних цінностей» зараховується 12 000 доларів США, оскільки страхові надходження повністю покривають або сторнують збитки, зареєстровані в попередньому записі. Надлишкові надходження мають бути записані як прибуток, який є кредитом у розмірі 2000 доларів США (14 000 доларів США надходжень – 12 000 доларів США збитків) Подібно до попереднього сценарію, запис нижче буде записано після отримання готівки (табл. 5).

Таблиця 5

Recording the insurance proceeds received			
Dr. Cash	14 000		
	Cr. Insurance Receivable		14 000
Note: To record the receipt of insurance proceeds of \$14 000			

Джерело: створено авторами

Коли банк погасить чек на суму 12 000 доларів США, команда бухгалтерів Alfa Company дебетує грошовий рахунок для реєстрації надходження готівки та кредитує страхову дебіторську заборгованість, щоб ліквідувати залишок.

Щодо страхових надходжень, які призводять до прибутку, дотримуючись принципу консерватизму, як GAAP США, так і МСФЗ загалом не заохочують визнавати прибуток або дохід, якщо немає високого ступеня впевненості. Це означає, що не має бути запису про прибуток, якщо готівка не надійшла на банківський рахунок компанії або компанія на сто відсотків впевнена, що отримає виручку. Зауважимо, втрата може бути зафіксована, якщо ймовірність становить 75%.

Існування інших сценаріїв, також можуть бути, коли прибуток або дохід можна зареєструвати, навіть якщо немає збитків, які слід визнати (наприклад, перерву в бізнесі). Такі сценарії є рідкісними, і завжди рекомендується дотримуватися принципу консерватизму, згідно з яким дохід реєструється, коли він реалізований на 100%.

Висновки. Оптимізація процесу розгляду претензій є важливим кроком для підвищення ефективності та якості обслуговування клієнтів, зменшення операційних витрат і

поліпшення управління ризиками. Інтеграція сучасних цифрових технологій у претензійну роботу може суттєво покращити її ефективність, усунути зайві ручні процеси та підвищити рівень автоматизації.

Впровадження таких ситем, як CRM-система, Financial Services Cloud і Experience Cloud дозволить автоматизувати подання та обробку претензій, що сприятиме зменшенню кількості виявлених невідповідностей, пов'язаних із ручним (скануванням) введенням даних, та пришвидшить розгляд претензій. Це дозволить нам реєструвати страхові претензії лише тоді, коли страхова компанія схвалює претензію або якщо є ймовірність, що вона буде схвалена (імовірність 75%). Під час реєстрації претензії ми зазвичай зарахову-

ємо її до попередньо зареєстрованих збитків. Якщо страхова франшиза перевищує збиток, перевищення має бути відображено як прибуток. Однак прибуток можна визнати лише тоді, коли виручка буде повністю отримана (правило ймовірності 75% не застосовується до прибутку підприємства). Під час взаємозаліку страхової вимоги зі збитками завжди доцільно розкривати деталі чистих збитків або прибутків у примітках до фінансових звітів. Сучасні технології можуть значно покращити процеси управління претензіями, зробити їх швидшими, зручнішими та ефективнішими. Використання автоматизованих систем не лише знижує витрати, а й забезпечує кращий клієнтський досвід, що є ключовим фактором для зростання та конкурентоспроможності бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бухгалтерський облік : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь та ін. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 460 с
2. Бутинець Ф. Ф., Виговська Н. Г., Івахненко С. В. та ін. Бухгалтерський словник; за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир, 2001. С. 224.
3. Пеняк Ю. С., Бєляєва Л. А., Абрамова О. С. Інформаційне забезпечення суб'єкта господарювання в сучасній системі управління конкурентоспроможністю. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики: зб. наук. пр. Київ : ФІНТЕХАЛЬЯНС, 2019. Вип. 29. С.197-203.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246. Дата оновлення 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення 05.02.2025).
5. Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей: Постанова від 22.01.1996 № 116. Дата оновлення 16.12.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF#Text> (дата звернення 05.02.2025).
6. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12 липня 2001 р. № 2658-III. Дата оновлення 01.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (дата звернення: 05.02.2025).
7. Бондар І.Ю. Управління матеріало-технічним забезпеченням підприємства : навч. посіб. / І. Ю. Бондар, І. Ю. Чаюн. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 111 с.
8. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 534 с.
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. Дата оновлення 30.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 05.02.2025).
10. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI. Дата оновлення 29.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 05.02.2025).
11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси»: Верховна Рада України. Дата оновлення 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text. (дата звернення: 05.02.2025).
12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. Дата оновлення 03.09.2024. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 05.02.2025).
13. Букало Н. А. Витрати підприємства як об'єкт управлінського обліку. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова*. 2017. Том 22. Вип. 1. С. 166–169.
14. Левченко О. П. Шляхи удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету*. Сер. «Економічні науки». Мелітополь : Люкс, 2014. Вип. № 4(28). С. 266–270.

REFERENCES:

1. Krupka, Ja. D., Zadorozhnyj, Z. V., Gudz, N. V. et al. (2018), *Buhgalterskyj oblik, pidruchnyk*, [Accountin: manual]. TNEU, Ternopil, 460 p. (in Ukrainian).
2. Butynets F. F., Vyhovska N. H., Ivakhnenkov S. V. (2001). *Bukhhalterskyi slovnyk* [Accounting dictionary]. Zhytomyr, 224 p. (in Ukrainian)
3. Penyak Y. S., Byelyayeva L. A. & Abramova O. S. (2019). *Informatsiyne zabezpechennya subyekta hospodaryuvannya v suchasniy systemi upravlinnya konkurentospromozhnisty. [Information provision of the business entity in the modern system of competitiveness management]. Finansovo-kredytna diyalnist: problem teorii i praktyky - Financial and credit activity: problems of theory and practice. Issue. 29, 197–203. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i29.172303> (in Ukrainian).*
4. *Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 9 «Zapasy»: № 246 vid 20.10.1999 r. [National Accounting Regulation (Standard) 9 «Inventories»]. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy Data onovlennia 01.01.2023. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (accessed February 05, 2025).*
5. *Pro zatverdzhennia Poriadku vyznachennia rozmiru zbytkiv vid rozkradannia, nestachi, znyshchennia (psuvannia) materialnykh tsinnosti: Postanova vid 22.01.1996 № 116. Data onovlennia 16.12.2011. [On approval of the Procedure for determining the amount of losses from theft, shortage, destruction (damage) of material values: Resolution of January 16, 1996 No. 116]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF#Text> (accessed February 05, 2025).*
6. *Pro otsinku maina, mainovykh prav ta profesiinu otsinochnu diialnist v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 12 lypnia 2001 r. № 2658-III [On valuation of property, property rights and professional valuation activities in Ukraine: Law of Ukraine of July 12, 2001 № 2658-III]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (accessed February 05, 2025).*
7. Bondar, I. Ju. and Chajun, I. Ju. (2014), *Upravlinnja materialo-tehnichnym zabezpechennjam pidpryjemstva, navch. posib. [Management of material and technical support of the enterprise: a training manual]. Kyiv. National. Trade and Economics. University, 111 p. (in Ukrainian).*
8. Sadovska I. B. (2015). *Bukhhalterskyi oblik [Accounting]. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury, 534 p. (in Ukrainian).*
9. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV [Civil Code of Ukraine No. 435-IV dated 16.01.2003]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (accessed February 05, 2025).*
10. *Podatkovy kodeks Ukrainy vid 02 hrudnia 2010 r. № 2755-VI [Tax Code of Ukraine]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page> (accessed February 05, 2025).*
11. *Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 2 «Zapasy» vid 01.01.2012. [International Accounting Standard Form «Inventories»]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text. (accessed February 05, 2025).*
12. *Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini: Zakon Ukrainy № 996-XIV vid 16.07.1999 r. [About accounting and financial reporting in Ukraine]. Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (accessed February 05, 2025).*
13. Bukalo, N. A. (2017), "Business expenditure as an object of management accounting", *Visnyk ONU im. I.I. Mechnykova*, vol. 22, Iss. 1, pp. 166–169. (in Ukrainian).
14. Levchenko O. P. (2014). *Shlyakhy udoskonalennya orhanizatsiyi obliku vyrobnychkykh zapasiv. [Ways to improve the organization of inventory accounting]. Zbirnyk naukovykh prats Tavriyskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu. Seriya «Ekonomiczni nauky» – Bulletin of scientific works of Tavriyya State Agro-Technological University. Series «Economic Sciences». Issue. № 4(28), pp. 187–192. (in Ukrainian).*